אור חדש על ...

שוד קרקעות הנפקדים

לא, קורא יקר, לא על הבנק נדבר. מדברים אנו, אמנם, על שוד רכוש נפקדים, אולם בינתיים רק על הקרקעות נדבר, על קרקעות גדולות ששווין כמיליון וחצי לירות.

כשברחו הערבים מחיפה, השאירו אחריהם קרקעות עירוניות פנויות שערכן כיום למעלה מעשרים מיליון ל״י. אבא חושי, גבור מלחמת־השחרור (ראה — רגלו השבורה של אבא חושי), סבר, כנראה, כי רכוש זה שייך לו, כשם שלו השתייך, לדעתו, שאר רכוש נטוש.

ועל־כן — מה שלא נתנו לו, קם ולקח במו־ידיו.

קרקעות־הנפקדים, בחיפה כמו בשאר המקומות, נמצאו בידיו של האפוטרופוס לנכסי־נפקדים, מר מרדכי שטנר. בצל משרדו הרחב של שטנר התקיים משרד שני, קטן וזעיר — משרד רשות־הפיתוח, עליו הוסל התפקיד הלאומי העצום של שמירת הקרקעות הנטושות, לצרכי פיתוח — ופיתוח בלבד. העקרון שהדריך את רשות־הפיתוח היה: במקום בו מצויים מגרשים קטנים, יש למכרם; במקום בו מצויים שטחים רחבים רצופים, יש להפכם לשטחי־תעשייה ופיתוח.

בינתיים - להניח יד

מנהל רשות־הפיתוח בחיפה, אברהם עקביה, נימנה על אותם אנשים מעטים הסבורים, כי טובת־המדינה קודמת אפילו לטובתו של מר אבא חושי. משהחל מר חושי משתלט על קרקעות לא־לו, מקים מגרשי־חנייה במקומות מיועדים לפיתוח תעשייתי, קורע לגזרים שטחים רצופים, מעביר דרכים במקומות אסורים, פנה עקביה למשרד האוצר ותבע להעביר לידי רשות־הפיתוח גם את הזכות למסור או לסרב למסור קרקעות.

בלי סמכות זו, הסביר עקביה, מניח האפוטרופוס לעיריית־חיפה לעלות על קרקעות, לקבוע עליהן בעלי־חזקה (כחוכרי מגרשי־החנייה ואחרים) שאחר־כך אי־אפשר יהיה להורידם, וכך נפוצות לרוח קרקעות שיכלו לשמש לפיתוח תעשיות־יסוד, ורשות־הפיתוח מקבלת אותן כאשר אין להן כבר כל ערך מעשי.

אך בעוד הדיון אודות תביעתו של עקביה נמשך והולך, הניח מר חושי את ידיו הארוכות על שטחים נוספים, עשה בהם כבתוך שלו, החכיר מגרשים בעיר התחתית לחנייה, מסרם לידי מקורבים.

בעוד מר חושי גובה כספים ל„קרן מגרשי־החנייה" שלו, הפך — בלא תשלום כל תמורה שהיא — מגרשי־תעשייה למגרשי־חנייה, אשר החלו מכניסים מדי חודש סכומי־כסף גדולים. מגרשים שטרם הספיק להשתלט עליהם בפועל, תבע לעצמו בכתב, הכריז כי הם שייכים לו. עקביה ניסה למחות, צמצם ככל שיכול את רשימות־התביעה ולבסוף, משהשתלט חושי על המגרשים בדרך של אוזורפציה פשוטה, הגיש לו עקביה חשבונות לתשלום תמורת המגרשים שתפס.

חשבונות אלה הצטרפו לסך של כמיליון וחצי לירה, סכום לא־גבוה תמורת 350 דונם קרקע עירונית. חושי צחק, חושי כעס, חושי שלח מכתבים חצופים, ובינתיים דאג מי שדאג ובקיץ 1953 הודיעו לעקביה, כי דעתו נתקבלה באוצר: רשות־הפתוח תרכז מעתה גם את הפעולות המינהליות וגם את פעולות־הפיתוח.

וכמנהל רשות־הפיתוח ימונה מר שטנר, אדם שמעולם לא היה צריך לחשוב פעמיים, כדי לבחור בין טובת־המדינה לבין צרכיו של אבא חושי.

„הגזל לא יקויים!"

שטנר נכנס לתפקידו כמנהל רשות־הפיתוח בסתיו 1953 ותוך ימים מעטים נעשה ברור לעקביה, כי בסדר החדש לא יימצא מקום לשכמותו.

עקביה הלך, רשות־הפיתוח פרסמה מיכרז למישרת מפקח מחוזי בחיפה ובמיכרז זכה מר מוזס, קצין־משטרה לשעבר, אדם בלתי־תלוי ולא־משוחד.

מאליו יובן, כי מוזס לא קיבל את המישרה והמקום נשאר ריק, עד שיימצא לו האדם המתאים. בראשון ליוני שלפני שנה נמצא סוף סוף אדם כזה — מר קורט רופין, מפקח המחוזי הנוכחי של רשות־הפיתוח בחיפה.

כשנכנס מר רופין לתפקידו, היו, כאמור, תלויות ועומדות נגד עיריית־חיפה תביעות בסך של כמיליון וחצי ל״י, לתשלום במזומן. אבא חושי, משנזדמן לו, סוף סוף, אדם שעימו אפשר להידבר בחושיססית, הגיש, ראשית־חכמה, ערעור על הערכת מחיר־הקרקעות, העמיד את שוויין על שלושת רבעי מיליון לירה.

למרבה הצער נמצאו במשרדי רשות־הפיתוח כמה אנשים שלא הבינו מה זו דינמיות חושיססית, וכדי לסיים את הויכוח, העבירו את הבעיה למעריך הממשלתי הראשי, מר אלמן, וזה מסר חוות־דעת אשר הוציאה את חושי משלוותו שעליה גאוותו.

„הגזל הזה," קרא חושי, „לא יקויים!"

ואם חושי ניבא, אשכול יבצע.

למרות החלטות מפורשות כי קרקעות עירוניות של רשות־הפיתוח לא יועמדו לחכירה, אלא אך ורק למכירה בכסף מלא, הסכים שר־האוצר, מר לוי אשכול, כי במקרהו של החבר חושי יש להתיר חריגה מן הכלל, להתייחס אל הקרקע כאל קרקע כפרית.

מקרקעות כפריות נוהג האוצר לגבות, בהחכירו אותן, דמי־חכירה של ארבעה אחוזים לשנה, במקרה הנוכחי — כחמישים אלף ל״י.

„גם גזל זה," הבטיח חושי, „לא יוצא לפועל!"

ואם חושי התנבא, אשכול יאשר.

הדיונים המתנהלים עכשיו בין שר־האוצר לבין ראש־העיר הדינמי, עומדים להסתיים בהסכמת האוצר לגבות דמי־חכירה של כעשרים אלף ל״י לשנה ושלום על ישראל.

על ישראל שלום, אך לא על רשות־הפיתוח.

כל בעל־קרקע חייב, כידוע, בתשלום מסים עירוניים. אם מחזיקה רשות־הפיתוח בחיפה קרקעות, חייבת היא לשלם מסים. והנה, אותם קרקעות עצמם שלצורך תשלום דמי־חכירה הורד ערכם עד לאפס, לצורך תשלום מסים לעיריה שב ועלה מחירם לרקיעים. אותה עיריה התובעת להסתפק בדמי־חכירה של 20 אלף ל״י לשנה, דורשת מרשות־הפיתוח לשלם לה, תמורת אותן קרקעות עצמן, מס שנתי של 90 אלף ל״י לערך.

הווי אומר — קרקעות אשר חושי ישתמש בהן לצרכיו הוא, משרד־האוצר עוד יוסיף לו תמורתם סך 70 אלף ל״י לשנה.

•

בעיר התחתית של חיפה, בשטח ההריסות המפונות הנקרא כיום שקמונה, מרוכזים 300—400 דונם שטח אחיד ורצוף, אשר שווים כיום, לאחר עבודות־פיתוח שונות שבוצעו שם, כחמישה־עשר מיליון ל״י.

אני חוזר — כחמישה־עשר מיליון ל״י.

שטח זה מיועד להקמת תעשיות־מפתח, לבניית אזור־תעשיה גדול שישלים הרבה מהחסר לתעשיית־המפרץ, ישמש מנוף עצום לפיתוח הארץ בכלל וחיפה בפרט.

כך חשבו המתכננים, כך קבעה ברוב תמימותה הממשלה.

ורק שכחה, כנראה, הממשלה מיהו שליטו הריבוני של מחוז חיפה.

יום אחד, ללא שאלה, ללא הודעה מראש לבעליה החוקיים של שקמונה, לרשות־הפיתוח, הודיע אבא חושי בקול־ישראל, כי על שקמונה יקים ראשה הדינמי של עיריית־חיפה תערוכה תעשייתית, להגדלת שם העיר ולמען ידע כל בר־בי־רב מיהו הלוחם לפיתוח תעשייתי בארץ.

אפילו רופין החושיסט נחרד: שטח כה נפלא, קרקעות שנפלו לידינו כמן השמיים, והנועדות להקמת מפעלים שלעולם לא יימצא להם מקום כה מתאים, כל זה עלול לפרוח השמימה כערפילי־בוקר עקב בולמוס־הגדלות שאינו־יודע־שבע של אבא חושי. רופין אץ אל חושי, הודיע, כי לא יתיר לאיש לעלות על השטח. אבא חושי השיב שאינו מתכוון להקים שם בתים ממש, אלא רק ביתני־תערוכה שאפשר יהיה להרסם בשעת־הצורך.

אפילו החושיסט נחרד

אולם רופין הבין, כי הפעם חייב הוא לעצור את־החולה־גדלות־עצמו, פן ימוגו בעשן כל תכניות־הפיתוח המחוזיות. רופין ידע, כי לצד ביתני־התעשייה, שאף הם יעלו מיליונים, יוקמו מאות קיוסקים, יווצרו מאות בעלי־חזקה שאי־אפשר יהיה להורידם מן הקרקע מבלי לשלם להם פיצויים בסכומים בני מיליונים.

ורופין הודיע על סרוב מוחלט.

חושי חייך, פנה אל מרדכי שטנר וקיבל אישור לתכניתו השגעונית. „זה רק לכמה חדשים," הבטיח „אחר־כך אהרוס בעצמי את הבניינים."

האישור ניתן, המחלה המסוכנת, העומדת להרוס לעד כל תקוות־פיתוח, מצאה לה תומכים.

חמישה־עשר מיליון לירה, תעשיות חשובות, אלפי מקומות־עבודה — כל אלה יועלו קרבן על מזבח המולך שאינו יודע גבול.

•

בצילם של שגעונות־גדלות אלה הן נירא אך כננסים באם נשאל, להיכן זורמים הרווחים העצומים שמכניסים מגרשי־החנייה אשר מסר חושי לאנשים שונים. הן אך כקטני־אמונה נהיה, באם נאמר, כי בעיר התחתית, שם מצויים מרבית־המגרשים, אי־אפשר לברר מאומה. בעיר התחתית, על חופו של כרך, יודעים הכל את ערכה הרב של השתיקה, את מחירו הגבוה של הדיבור הגלוי.

ועל־כן לא נדע, לא אתה ולא אני, לאן זורם הכסף, מי נהנה ממנו ולאיזו מטרה.

תחת זאת הבה ונכין עצמנו לזעוק חמס, עת תבקש רשות־הפיתוח, בבוא היום, לנשל משקמונה מאות רוכלים שיעלו עליה, תבקש לסלק אותם ואת ביתני־חושי למען ביצוע התכניות המקוריות.

נכין נא עצמנו לזעוק. ראשון הזועקים יהיה אז חושי עצמו.

כל אנשי חושי (ג)

ד"ר ג'ורג' רענן: מועל בכספי התרבות

ד״ר ג׳ורג׳ רענן, עובד מחלקת התרבות של עיריית־חיפה, הוא חושיסט של 18 קאראט — חושיסט סטנדרטי. כל ההאשמות נגדו מכוונות לאונאות שאינן עולות על סכום בן אלפיים ל״י, מזה רק חלק קטן פלילי ממש (הוצאת כסף בטענת־שוא). כולנו נסכים, איפוא, כי מסירת עניינו למשטרה או למבקר־המדינה יהיה מעשה של חוסר־טקט, ואילו טשטוש מעילותיו — מעשה ההולם את עיריית־הפרחים המהדרת פני מועלים.

לפני כחצי שנה הכריזה מחלקת־התרבות של עירית חיפה, בראשה עומד החושיסט המובהק, רוזנהק, על הרשמה לשעורי־השתלמות בצרפתית. לקורס נרשמו כמה עשרות אנשים, אשר הוצגו שם בפני מנהל הקורס: הד״ר ג׳ורג׳ רענן, אדם נושא תואר אקדמאי ונושא גם — על כל צרה שלא תבוא — מספר שמות־משנה. מעברו היה ידוע רק זאת: הוא שימש בתפקידים חשובים במשרד־החוץ.

כבר בשעור השני, הודיע הד״ר כי על כל אחד מהמשתלמים לשלם סך לירה וחצי תמורת ספרי־הלימוד „העומדים להגיע בכל יום". התלמידים שילמו, הד״ר אסף את הכסף והשעור החל.

בשעור הבא, וכן בשעור שלאחריו, וממש כך בשעורים שלאחריהם, הודיע ד״ר רענן, כי הספרים טרם הגיעו. רק בשעור השמיני או התשיעי מסר שהספרים נמצאים כבר במשרד מחלקת־התרבות (בית ארדשטיין), אולם הספרים כפולים הם ועל כל תלמיד להוסיף, איפוא, סך שתי לירות ושלושים לסכום ששילמו קודם לכן.

התלמידים הוסיפו, איפוא, כל אחד סך שתי לירות ושלושים.

ומאז לא ראו את הספרים ולא את הד״ר המשכיל ג׳ורג׳ (ושאר שמות) רענן.

השעורים בוטלו, במחלקת התרבות הכחישו כל ידיעה בדבר קיומם של ספרים לצרפתית. כספי־המשתלמים הלכו עם הרוח — ועם הדוקטור.

ובעוד המשתלמים מתרוצצים אחרי כספם האבוד, נתגלה כי הד״ר הנכבד החתים את מרבית עובדי מחלקת־התרבות, וכן גם כמה ממשתלמיו, על ערבויות להלוואות שלקח בבנקים שונים, בסכום כולל (לפחות זה שנתגלה עד היום) של כאלף ל״י. ההלוואות לא שולמו, ובעוד התלמידים באים אל עובדי מחלקת־התרבות בטענות על כספם הגזול, השיבו להם העובדים, כי גם הם נאלצים לשלם עתה את ערבויותיהם, כיוון שהד״ר המשכיל אינו מגלה כל נטייה להחזיר את הלוואותיו.

בעוד אלה ואלה דנים בענין, הגיעה השמועה, כי אבי אחת מעובדות המחלקה מסר לד״ר מאה ל״י ואין הד״ר מנסה אף להעמיד פנים, כי הוא מתכוון להחזירן.

ובעוד אלה ואלה וזה פוגים הטרוניות למחלקה, נתגלה שרדיו, אשר קנה הד״ר בתשלומים ובערבות אחד העובדים, נמצא פתע בבית־עבוט חיפאי ובבית־עבוט זה או אחר נמצאה במפתיע גם מכונת־כתיבה ששאל ד״ר רענן מעובד אחר.

במקום מגוריו של ד״ר רענן, במחנה באחוזה, הילכו האשמות מוזרות עוד יותר, כוללות קשרים כפרלים הן עם בית־כנסת במקום והן עם אנשי־המיסיון — פרס לטענות כספיות נוספות.

העובדות הנזכרות הללו נמסרו כולן, או רובן, מזה חדשים מספר, על־ידי הנפגעים, למחלקת־התרבות העירונית, ואף־על־פי־כן לא הועלה עדיין ד״ר רענן בדרגה. את ההסבר ההגיוני היחידי לעובדה זו קיבלנו מפיו של מנהל־המחלקה, שמואל רוזנהק, אשר סיפר, כי ד״ר רענן עזב את עבודתו בעיריה וקיבל עבודה בקיבוץ מסויים.

„מדוע לא נמסרה הפרשה למשטרה?" נשאל רוזנהק.

על כך השיב לא רוזנהק עצמו, אלא מזכיר־המחלקה, מר לביא:

„הוא עוד לא רצח אדם!"

„ומדוע לא הוזהר, לפחות, הקיבוץ?"

„יתכן," נאנח מר רוזנהק, „שהספרים עוד יגיעו. אמנם, נראה שהם עדיין לא הוזמנו, אפילו."

בינתיים, למודת נסיונה מפרשת־פריליך, עת נפתחה נגד מועל חקירה אשר סיבכה לבסוף עד־אין־מוצא את ראש העיר עצמו, החליטה העיריה, כי היא תחזיר מקופתה את הכספים החסרים.

ומעניין רק הסעיף, ממנו יוצא הכסף. שמא מסעיף „החזרת־מעילות"?

לכשנשאל מר רוזנהק, מנהל־המחלקה, מדוע הכניס לעבודה במחלקתו אדם כד״ר רענן, השיב: „היה זה כבוד ראש־העיר אשר המליץ על קבלת ד״ר רענן לעבודה."